



REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AVOKATI I POPULLIT



Mekanizmi Kombëtar për Parandalimin e Torturës

Adresa: Bulevardi: "Zhan D'Ark" Nr.2
Tiranë, Shqipëri

Tel/Fax: +355 4 2380 300/315
E-mail: ap@avokatipopullit.gov.al
www.avokatipopullit.gov.al

Nr. Prot.
Nr. Dok. 201402366/2

Tiranë ___/___/2014

Lënda: *Rekomandohet përmirësimi i kushteve të trajtimit të të dënuarve dhe të paraburgosurve në I.E.V.Penale Vlorë.*

Drejtuar: Drejtorit të Përgjithshëm të Burgjeve
Z. Artur Zoto

TIRANË

Drejtorit të I.E.V.Penale
Z. Bashkim Habibaj

VLORË

Të nderuar Zotërinj,

Avokati i Popullit në rolin e Mekanizmit Kombëtar për Parandalimin e Torturës, kreu një inspektim të përgjithshëm në I.E.V.P Vlorë, më dt. 13.11.2014. Në përbërje të grupit inspektues bënë pjesë Alfred Koçobashi (jurist, drejtues i grupit inspektues), Irena Taga (juriste), Alma Alibali (mjeke psikiatër), N/Komisionerë pranë Mekanizmit Kombëtar për Parandalimin e Torturës, të shoqëruar nga ekspertët e Shoqatës "Përthyerje", në zbatim të marrëveshjes së bashkëpunimit të Institucionit të Avokatit të Popullit si Mekanizëm Kombëtar Parandalues në kuadër të *OPCAT-it* me OJF të specializuara të fushës.

Në përfundim të këtij inspektimi, pasi u njoh me të gjithë konstatimet e grupit inspektues, si dhe me problematikat e ngritura nga ana e të dënuarve dhe paraburgosurve, Avokati i Popullit ka detyrimin kushtetues dhe ligjor t'ju parashtrijë konkluzionet përfundimtare, duke ju referuar si vijon:

Shënime të përgjithshme

Vizita monitoruese e stafit të MKPT-së pranë këtij institucioni u zhvillua në një frymë shumë të mirë bashkëpunimi. Nga Drejtori i Institucionit ekspertëve ju mundësua kryerja e inspektimit të jashtëm dhe të brendshëm në Institucion në përputhje me standardet e përgjithshme të Drejtave të Njeriut, brenda rregullave dhe pa vështirësi në të gjithë personat dhe ambientet që do të monitoroheshin. Objektivi kryesor i vizitës monitoruese ishte vlerësimi i kushteve dhe trajtimi i të dënuarve/ paraburgosurve.

Me urdhër nr. 329, datë 15/01/2009, "Për kategorizimin e institucioneve të ekzekutimit të vendimeve penale", të ndryshuar, Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale Vlorë kategorizohet "institucion paraburgimi, me një seksion paraburgimi për të mitur dhe një seksion burg i sigurisë së zakonshme." Kapaciteti maksimal i kësaj I.E.V.P. -je është 115 persona. Në kohën e vizitës, I.E.V.P.Vlorë strehonte 197 të dënuar/ paraburgosur, duke shënuar një mbipopullim prej 82 personash.

Gjatë kësaj vizite grupi monitorues pati si fillim një takim me drejtorin e Institucionit, Z.Bashkim Habibaj, i cili parashtroi situatën aktuale në institucion. Drejtori evidentoi se një nga problemet kryesore të institucionit ishte mbipopullimi. Në momentin e inspektimit personat të ndarë sipas kategorive ishin 28 të mitur dhe 169 të rritur mes të cilëve 14 ishin 18-21vjeçarë, 2 persona me probleme të shëndetit mendor dhe 8 persona të sëmurë kronikë. IEVP Vlorë ofronte mundësi punësimi për 21 të paraburgosur.

Në momentin e inspektimit në institucion kishte persona ndaj të cilëve ishte marrë masë disiplinore, mes të cilëve pesë ishin të mitur, të akuzuar për mbajtje të sendeve të ndaluara, dhe dy të rritur të akuzuar për mosbindje ndaj personelit të sigurisë në IEVP. Sipas drejtorit një nga problemet më shqetësuese përveç mbipopullimit ishin të miturit të cilët në pjesën dërrmuese ishin recidivistë.

1. Trajtimi

Në kuadër të respektimit të së Drejtës për Dinjitet Njerëzor dhe të asaj Kundër Torturës, grupi monitorues vizitoi dhe kontaktoi me të paraburgosurit e mitur (14-18 vjeç), me ata të kategorisë 18-21 vjeçare dhe me ata të rritur. Lidhur me ndarjen në seksione, të paraburgosurit e mitur ishin të ndarë në seksion më vete nga të paraburgosurit e tjerë. Ata realizonin edhe ajrimin dhe aktivitetet e tjera të përbashkëta të veçuar nga të paraburgosurit madhorë. Ndërsa të paraburgosurit 18-21 vjeçarë, ishin të grupuar në dhoma me vete, por në të njëjtin sektor me të rriturit, duke i kryer edhe aktivitetet e përbashkëta së bashku me madhorët.

Gjatë intervistave që grupi monitorues zhvilloi me të miturit u konstatuan ankesa për raste sporadike ushtrimi të dhunës fizike dhe asaj psikologjike ndaj tyre nga ana e personelit të sigurisë në institucion. Sipas tyre, kjo dhunë

shkactohej jo e paramenduar, por si rezultat i veprimeve ndëshkimore mbas një shkeljeje disiplinore apo zënie mes të miturve. Gjithashtu gjatë bisedave dhe intervistave konfidenciale kishte ankesa nga ana e të miturve për dhënien ndaj tyre të masave të shpeshta dhe të gjata të masave disiplinore dhe ekzekutimin e tyre në dhomat e veçimit që ndodhen në katin e parë të godinës. Të miturit ndjeheshin të kërcënuar dhe nën presion psikologjik nga ana e stafit psiko-social se nëse nuk silleshin mirë dhe prishin qetësinë në godinë, ndaj tyre merreshin masa disiplinore deri në 20 ditë veçim, masë të cilën do e vuanin në dhomat e veçimit.

Të miturit u ankuan se në raste të veçanta ata shoqëroheshin në ambiente të pambuluara nga vëzhgimi i kamerave ku ushtrohej presion psikologjik dhe dhunë fizike nga ana e stafit të sigurisë. Këto ambiente të pretenduara ishin kryesisht dhoma e takimit me avokatin, kolona dhe ambienti me shkallë dalës nga seksioni. Grupi monitorues verifikoi dhe konstatoi se ky ambient realisht ishte i pa monitoruar me kamera.

Në momentin e inspektimit të miturit u gjetën të ndarë fizikisht në dy grup/seksione dhe përkundrejt tyre ishte marrë masë kolektive me përjashtim nga ajrimi prej 3 orësh në ditë (sipas parashikimit ligjor). Ajrimi ofrohej vetëm 30 minuta në ditë për secilin grup, pasi nga ana e stafit të sigurisë dhe atij psiko-social pretendohet se këto dy grupe të miturish kishin konflikt mes tyre dhe nuk ishte e mundur të zhvilloheshin aktivitete të përbashkëta ndërmjet tyre për arsye sigurie. Nga kontakti dhe bisedat e zhvilluara me të miturit dhe më pas me stafin psiko-social, rezultoi se situata konfliktuale mes dy grupeve të të miturve, ndërmjet njëri-tjetrit dhe gjithashtu dhe ndaj stafit policor kishte filluar para një muaji, si rezultat i një tentative zënke midis tyre dhe ndërhyrjes së stafit policor, i cili si reagim kishte zhvilluar kontrolle dhe kishte gjetur sende të ndaluara në dhomat e të miturve. Si masë parandaluese ishte urdhëruar ndarja fizike e të miturve në 2 grup-sektorë dhe gjithashtu ishin marrë disa masash disiplinore ndaj të miturve.

Nga vizita monitoruese në 3 seksionet e tjera të paraburgimit dhe intervistat konfidenciale më të paraburgosurit madhorë brenda nëpër dhoma, u konstatuan problematika të ndryshme. Gjatë monitorimit të dhomave të veçim/izolimit, grupi monitorues konstatoi një rast të përdorimit të mjeteve të kufizimit fizik (pranga) brenda dhomës së veçimit dhe përdorim të shkopit të gomës. Gjatë intervistave që grupi zhvilloi në këto ambiente si me personelin e sigurisë ashtu dhe me personat e veçuar rezultoi se ndaj të paraburgosurve K. Xh dhe L. Z ishte ushtruar dhunë fizike nga pjesëtarw të grupit të gatshëm gjatë shoqërimit të tyre nga ambientet e ajrimit në ambientet e veçimit pas një konflikti² verbal të tyre me punonjës të sigurisë në shërbimi. Nga ana e ekspertëve të MKPT u konstatuan në shpatullën e majtë të të paraburgosurit L. Z. dy shenja goditje me shkop gome të cilat u konfirmuan dhe nga ekspertiza e mjekut të institucionit.

Vendosja brenda dhomës së veçimit dhe lënia të prangosur e dy të paraburgosurve, u pohua dhe nga ana e efektivit të grupit të gatshëm, A.K, i cili në procesverbalin e marrjes në pyetje të shtetasit nga ana e MKPT-së u shpreh se: "Personat në fjalë pas prangosjes forcërisht i kemi shoqëruar nga ambienti

i ajrimit në ambientet e veçimit dhe i kemi lënë të prangosur në këto ambiente pasi gjendja e tyre vazhdon të ishte agresive pasi këta të paraburgosur vazhdonin të shanin punonjësit e policisë”.

Lidhur me praktikën e përdorimit të prangave brenda ambienteve të veçimit MKPT vlerëson se kjo praktikë është e papranueshme dhe mund të konsiderohet si një situatë e trajtimit degradues dhe jo njerëzor meqë kjo praktikë zbatohet në një ambient të konsideruar i sigurisë të lartë dhe me personel të trajnuar dhe prezent gjatë gjithë kohës. Kjo praktikë dhe në literaturën e standardeve ndërkombëtare konsiderohet si një praktikë ndëshkuese dhe jo proporcionale.¹

Lidhur me konstatimet e grupit monitorues për përdorimin të tepruar të forcës fizike nga efektivi të grupit të gatshëm ndaj të paraburgosurve K. Xh dhe L. Z, si dhe goditjeve të tyre me shkop gome, duke i lënë shenja të dukshme në trup, me dt.13.11.2014 rreth orës 12.00 gjatë shoqërimit dhe vendosjes së tyre në ambientet e veçimit vërejmë se: Praktika të tilla janë të papranueshme dhe personat të cilët përdorin praktika të keqtrajtimit fizik të paraburgosurve apo përdorim të tepruar të forcës duhet të vihen para përgjegjësisë. Drejtuesit e institucionit duhet të marrin hapa konkrete lidhur me çrrënjosjen e rasteve të keqtrajtimit fizik të të burgosurve nga stafi i sigurisë duke përmirësuar menaxhimin dhe mekanizmat mbikëqyrës. Hetime të shpejta dhe efektive, të cilat mundësojnë identifikimin dhe marrjen e masave disiplinore ndaj personave përgjegjës për keqtrajtim ndaj të burgosurve, janë esenciale për t'i dhënë vlerë reale parimit dhe detyrimit ligjor për ndalimin e torturës dhe trajtimit degradues dhe jo human dhe ndëshkues në burgjet tona.

Përsa i përket trajtimit dhe kushteve të dhomave të izolim/veçimit, në të cilat të paraburgosurit mbahen në raste të masave disiplinore, ishin mjaft të këqija dhe nuk përmbushin asnjë standard të trajtimit dinjitoz dhe human të të paraburgosurve. Në dy nga dhomat e izolimit në të cilat kishte persona nuk kishte as stola dhe as dyshekë. Të paraburgosurit F. R., i veçuar me masë disiplinore për fyerje të stafit mjekësor, i ishte dhënë masa disiplinore 20 ditë veçim. Sipas informacionit të marrë nga mjeku i këtij institucioni, ky i paraburgosur, manifestonte probleme të shëndetit mendor, ndaj dhe mbajtja në të tilla kushte dhe kaq gjatë me masë disiplinore është totalisht në shkelje të drejtave dhe lirive themelore të njeriut. Kushtet e dhomës në të cilën mbahej ky i paraburgosur ishin mjaft të këqija. Atij nuk i ishte lejuar të bënte dush edhe pse kishte 6 ditë në veçim. Ushqimi i servirej dhe mbahej në dhomë në kushte aspak higjienike dhe dinjitoze.

2. Masat mbrojtëse.

Në momentin e vizitës monitoruese institucioni i paraburgimit Vlorë rezultoi me mbipopullim, i cili, siç u pranua edhe nga vetë drejtuesit e këtij institucioni, në ditët para kryerjes së këtij monitorimi ka qenë edhe më i lartë.

¹ Hungary: CPT Visit 2009[par.57]

Të paraburgosurit në I.E.V.P.-në Vlorë, ishin të ndarë në seksione, të mitur dhe të rritur. Për efekt edhe të mbipopullimit, nuk kishte një ndarje në seksion të veçantë për grup-moshën 18-21 vjeç, e cila ndodhej në të njëjtin sektor me të rriturit, por në dhoma të veçanta, me raste përjashtimore, siç u shpjegua edhe më sipër. Ajrimet dhe aktivitetet e përbashkëta të miturit i kryenin të veçuar nga grup-moshat e tjera.

Ekspertët morën informacion në lidhje me pritjen e të burgosurve/paraburgosurve në institucion dhe funksionimin e Komisionit të Pritjes, si dhe në lidhje me plotësimin e regjistrave e dosjeve personale të tyre. Nga biseda me Drejtuesin e Institucionit dhe verifikimeve në dosje grupi monitorues konstatoi se procedura e pranimit në institucion zbatohet në mënyrë korrekte.

Për sa i përket masave disiplinore në momentin e inspektimit dhe nga vizita që u bë në sektorin e të miturve, u konstatua mospërputhje mes personave që gjendeshin në këto ambiente dhe masave të dhëna sipas verifikimeve të regjistrave. Në regjimin e të miturve kishte një dhomë të veçantë e cila përdorej si dhomë veçimi për të miturit me probleme të sjelljes dhe subjekte të masave disiplinore. Në regjistrin e masave disiplinore jo gjithmonë ishin të dokumentuara masat e dhëna për të miturit që mbaheshin në këtë ambient veçim/izolimit, masa këto të parashikuara sipas nenit 53 të ligjit nr. 40 /2014 për "Të drejtat dhe Trajtimin e të Dënuarve me Burgim dhe të Paraburgosur"

Lidhur me këtë rast, MKPT shpreh shqetësimin për vendosjen e të miturve në kushte që i ngjajnë izolimit të vetmuar deri në 20 ditë, një masë që mund të komprometojë integritetin e tyre fizik dhe/ose mendor. MKPT vëren se marrja e këtyre masave disiplinore duhet të konsiderohet si masë e jashtëzakonshme dhe duhet të jetë për afatin më të shkurtër të mundshëm dhe, në të gjitha rastet, të miturve duhet t'u garantohet kontakt i përshtatshëm njerëzor, t'u jepet akses në materiale leximi dhe t'u ofrohet të paktën ajrimi në qiell të hapur çdo ditë. Lidhur me këtë çështje është shprehur dhe Komiteti për Parandalimin e Torturës i Këshillit të Evropës(CPT) ² i cili në raportin e tij të vitit 2010 për Shqipërinë, i rekomandon autoriteteve shqiptare që, masat disiplinore në kushte veçimi ndaj të miturve të privuar nga liria duhet të konsiderohen të rralla dhe të përdoren për periudha sa më të shkurtra të mundura (preferencialisht, për një periudhë e cila nuk i kalon 3 ditët)³.

Të gjitha procedurat disiplinore që zbatohen për të mitur duhet të shoqërohen nga garanci zyrtare dhe të regjistrohen në regjistrat përkatës. Në veçanti, të miturit duhet të kenë të drejtën të dëgjohen mbi temën e shkeljes që ato pretendohet se kanë kryer, dhe të ankohen te një organ më i lartë ndaj sanksioneve të vëna; hollësitë e plota të këtyre sanksioneve duhet të regjistrohen në një regjistër të mbajtur posaçërisht në institucione ku të miturit privohen nga liria. Të miturit duhet të informohen me shkrim lidhur me shkeljet

² Albania: Visit 2010 [par. 98]

³ Raporti i 18-të i përgjithshëm i CPT-së (CPT/Inf(2008)25), paragrafi 26.

dhe akuzat kundër tyre dhe sistematikisht të pajisen me një kopje të vendimit të komisionit disiplinor i cili të përfshije dhe mundësinë dhe modalitetet e apelit në një instancë më të lartë. Lidhur me vendosjen e dhënies së masës edukative dhe kohën e përfundimit të saj duhet të zbatohen procedurat ligjore të cilat në vetvete mbartin një funksion edukues rigoroziteti ligjor.

Në këtë drejtim, I EVP Vlorë duhet të marrë në konsideratë rekomandimet e DP Burgjeve në zbatimin e praktikave të mira Evropiane në fushën e drejtësisë për të miturit, mbi zbatimin e masave alternative disiplinore në institucion përkundër masës së "veçimit". Gjatë inspektimit u konstatua se masat e reja edukative disiplinore nuk ishin marrë në konsideratë nga ana e stafit të edukimit dhe nuk zbatoheshin sipas procedurave dhe politikave disiplinore dhe edukative për të miturit sikurse përcaktohen në udhëzuesin administrativ të DP Burgjeve. Masat edukative për vetë funksionin pedagogjik të tyre duhet të përdoren më shpesh dhe mundësisht të zëvendësojnë masat disiplinore të parashikuara për të rriturit. Gjithashtu dhe dhënia e këtyre masave duhet bërë në mënyrë të drejtë, të duhur dhe të paanshme. Procedura e dhënies së tyre duhet të jetë transparente dhe i mituri duhet të dëgjohet gjatë marrjes së vendimit dhe të ketë mundësinë të shpjegohet lidhur me arsyen dhe veprimet e tij. Procedura duhet të jetë e thjeshtë dhe e lehtë për t'u kuptuar nga ana e të miturit. Lidhur me llojet e masave edukative dhe kohëzgjatjen e tyre parashikohet:

- a. Pushim/ përjashtim nga aktiviteti edukativ nga 10-15 minuta deri në 25-30 minuta në rastet e mungesës së reflektimit. (Këtë masë mund ta japë personeli i edukimit).
- b. Përjashtim nga pjesëmarrja në njërin nga aktivitetet e dëshiruara prej të miturit gjatë ditës, jo më shumë se 50-60 minuta. (Këtë masë mund ta japë personeli i edukimit me miratimin e Përgjegjësit të Sektorit të Kujdesit Social).
- c. Përjashtim nga aktivitetet ditore në grup dhe qëndrim gjatë ditës në dhomë. Në këtë rast qëndrimi me dhomë nuk mund të zgjasë më shumë se 15 orë (këtë masë mund ta japë Drejtori i Institucionit bazuar në relacionin me shkrim të Përgjegjësit të Sektorit të Kujdesit Social).

Nga verifikimi dhe inspektimi i dokumentacioneve çdo gjë regjistrohej në regjistrin përkatës dhe protokollohej. Regjistrat mbaheshin nga Sektori i Edukimit. Të paraburgosurit në këtë I EVP, plotësonin një formular kërkesë/ankesë dhe ia dorëzonin më pas edukatorit në zarf. Ky i fundit i dërgonte në protokoll. Pas protokollimit, ankesat i kalonin Drejtorit të Institucionit, i cili kthente përgjigje me shkrim, apo i takonte të dënuarit.

Telefonat punonin në çdo kohë dhe të dënuarit e intervistuar, pohuan se mund të flisnin sa herë të dëshironin me të afërmit e tyre nëpërmjet telefonave me kartë që ndodheshin në mjedisin e regjimit.

3 . Kushtet materiale

Grupi i monitorimit mblodhi informacion dhe monitoroi aspektet e ndryshme të kushteve materiale të të paraburgosurve në institucion dhe u përqendrua kryesisht në këto aspekte: mbipopullimi, kushtet e banimit, ushqimi, ndriçimi, ventilimi, higjiena personale, kushtet sanitare, veshja, etj.

Infrastruktura e I.E.V.P.se Vlorë ishte relativisht e re. Institucioni ishte i pajisur me sistem ventilimi e aspirimi funksional. Megjithatë nga ana e të paraburgosurve ekspertëve ju bë me dije fakti se sistemi i ventilimit dhe ajrimit, pavarësisht se funksional, vihej në punë me orare të reduktuara.

Nisur nga infrastruktura relativisht e re e institucionit, dhomat e banimit ishin të pajisura me tualet brenda, (nyje sanitare dhe lavaman), ndërsa dushet ishin të përbashkëta. Lidhur me furnizimin me ujë të rrjedhshëm nëpër dhomat e banimit, nga ana e drejtorisë, ekspertëve iu bë me dije se ky problem ishte zgjidhur nëpërmjet vendosjes së depozitave. Nga ana e të paraburgosurve nuk u shpreh ndonjë pakënaqësi në këtë drejtim.

Përsa i përket dusheve, të paraburgosurit reklamuan vështirësi të krijuara nga kushtet natyrore në të cilat ata ishin të detyruar të bënin dush, sidomos gjatë stinës së dimrit (mungesës së ngrohjes në këto ambiente). Grupi monitorues verifikoi dushet dhe sipas verifikimit në vend të tyre rezultoi se jo të gjitha ishin funksionale pasi kishte mungesa të kokave të rubineteve dhe kokave të dusheve.

Nga vizita në dhomat e banimit tek sektori i të miturve u konstatua që dhomat, tualetet brenda në dhoma, mjetet e jetesës dhe higjiena linin shumë për të dëshiruar. Dyshekët ishin në kushte shumë të këqija dhe pothuajse të gjitha ndërresat si çarçafë, batanije, peshqirë dhe detergjente për të miturit siguroheshin nga familjarët. Këto dhoma banimi nuk ofronin një klimë të ngrohtë, të pastër dhe të rregullt ku të miturit të ndjehen në kushte stimuluese në drejtim të rehabilitimit të tyre. Dyert e tualeteve ishin të dëmtuara dhe në shumë prej dhomave mungonin dhe ishin zëvendësuar me çarçafë apo mbulesa të vjetra. Stolat plastikë në shumicën e rasteve ishin pothuajse të dëmtuar dhe nuk kryenin funksiononin si të tillë. Ankesat nga të miturit ishin më shumë për kushtet e dhomave, dyshekët, mungesës së detergjenteve për higjienën personale dhe të pastrimit të tualeteve dhe dhomave. Problem në dhomat e banimit të të miturve ishin dhe mungesa e disa kapakëve të prizave elektrike ku dukeshin instalime elektrike të ekspozuara dhe të pa izoluar jashtë rregullave të sigurimit teknik të cilët përbënin një rrezik për jetën e të miturve.

Në dhomat e të miturve u konstatuan se shumë pak dhoma ishin të pajisur me TV. Sipas pretendimit të të miturve, këto pajisje ishin shpërndarë nga stafi i institucionit, por disa kanë pajisje në dhoma dhe disa të tjerë nuk kanë përfituar nga kjo shpërndarje.

Në dhomat e inspektuara në sektorët e madhorëve nga grupi i ekspertëve monitorues u vu re se baza materiale ishte deri diku e plotësuar por

kishte dhe dhoma në të cilat për shkak të mbipopullimit nuk ofroheshin kushtet e nevojshme për jetesë. Në shumë prej dhomave së paku një i paraburgosur nuk kishte shtrat, por flinte me dyshek në tokë.

Konstatimet lidhur me mbipopullimin e skajshëm në ambientet e I EVP Vlorë përveç problemeve të degradimit strukturor të ndërtesës dhe përkeqësimit të shërbimeve ndaj personave të privuar nga liria, ngrenë edhe shqetësimin e institucioneve kombëtare dhe ndërkombëtare lidhur me respektimin e të drejtave të njeriut në një vend demokratik.⁴

Kjo situatë e mbipopullimit në I EVP Vlorë me përafërsisht 80% mbipopullim nga kapaciteti zyrtar sjell shkeljen e një serë të drejtave të paraburgosurve, pasi si rrjedhojë e mbipopullimit jo vetëm që ka më pak hapësira jetike për çdo të burgosur, por ofrohen edhe më pak shërbime, të cilat në kushtet e një numri të paracaktuar stafi janë edhe më pak cilësore. Kësisoj, lëvizja në dhomë dhe ambiente të përbashkëta ishte e kufizuar, kishte pakënaqësi lidhur me programet e edukimit e rehabilitimit të cilat në ato kushte mbipopullimi ishin të vakëta.

Komiteti për Parandalimin e Torturës (CPT) me rastin e vizitës në Shqipëri në vitin 1997 ka rekomanduar: Të dënuarit/paraburgosurit të akomodohen në dhoma jo me pak se 22 m² në rastet kur vendosen 6 veta në dhomë dhe 10m² në rastet kur vendosen 2 veta në dhomë. Gjithashtu dhe dhomat me të vogla se 6m² nuk plotësojnë standardet minimale për një dhomë burgu dhe duhet të nxirren jashtë shërbimi.⁵

Jo të gjitha qelitë kishin TV dhe frigorifer. Përgjithësisht në të gjitha dhomat kishte tavolina por mungonin stolat për të gjithë të paraburgosurit. Kushtet e tualeteve dhe higjiena në to ishte mjaft problematike. Në pjesën më të madhe të dhomave tualetet ishin pa dyer ose me dyer të dëmtuara, të mbuluara me çarçafë të vjetër të improvizuar nga vetë të paraburgosurit.

Krejt ndryshe shfaqet situata në ambientet e përbashkëta ku baza materiale në këto ambiente është e plotësuar dhe nuk mungon. Përgjithësisht ishin të pajisura me të gjitha mjetet dhe materialet e nevojshme si dhe me një higjienë relativisht të mirë.

Ushqimi shërbehej në 3 vakte, në orare të caktuara. Grupi u njoh edhe me ndonjë ankesë nga ana e të paraburgosurve në lidhje me cilësinë e ushqimit. Këto ankesa u krahasuan edhe me dokumentacionin zyrtar të kuzhinës dhe u pa në vend cilësia e ushqimit, të cilat u konstatuan sipas kërkesave ligjore. U verifikua në terren kuzhina, e cila ishte sipas standardeve, në kushte të mira të ruajtjes së higjienës. Ushqimi përgatitej sipas planifikimit ditor dhe kërkesave të miratuara dhe shpallura për gramatura dhe vlera kalorike

⁴ Një çështje e tillë është gjykuar nga Gjykata e të Drejtave të Njeriut të Këshillit të Evropës në rastin Sulejmanovic kundër Italisë. Gjykatësit e Strasburgut në vendimin e tyre kanë cilësuar se kufizimi i hapësirës jetike ndaj të dënuarve dhe të paraburgosurve përtej standardeve ligjore të shteteve palë dhe ato të Konventave Ndërkombëtare përbëjnë shkelje të nenit 3 të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

⁵ Albania: Visit 1997 [par.127]

për person. Kampionet e ushqimit ruheshin në mënyrë korrekte në kushte frigoriferike, siguroheshin 24 orë dhe zëvendësoheshin pas këtij orari me kampionet e ushqimeve të servirura.

4. Regjimi dhe aktivitetet

Nga kontakti me të paraburgosurit, ekspertët morën informacionin se e drejta për të mbajtur kontakte me familjarët takimet me familjarët dhe telefonatat respektoheshin në nivelet e standardit të kërkuar. Telefonatat me kërkesë mund të ishin të përditshme. Ato zgjasnin 5-20 minuta dhe mund të kryheshin prej orës 8.00 deri më 14.00.

Grupi monitorues u njoh me dhomat ku kryheshin takimet, të cilat ishin të ndara me xham, ndërmjet të paraburgosurve dhe familjarëve. Nga vëzhgimet tona rezultoi se nuk kishte një ambient të veçantë për takime me të miturit i cili të ishte i pajisur me bazën materiale që të ofrojë një ambient të ngrohtë dhe familjar. Zakonisht, për takimet me të miturit, përdorej një ambient i cili ishte pak më i hapur se të tjerët dhe lejonte pak më shumë hapësirë për kontakt fizik ndërsa për raste të veçanta përdorej dhe dhoma e takimit me avokatin.

Ekspertët monitoruan edhe vendosjen e kutive të kërkesë-ankesave dhe të kutisë përkatëse të Avokatit të Popullit, të cilat u konstatuan në rregull dhe funksionale.

Aktivitetet kulturore dhe artistike për madhorët ishin të rralla. Të paraburgosurit kishin mundësi të shkonin sipas një grafiku të paracaktuar në palestër, të luanin futboll dy herë në javë.

E drejta e besimit respektohej, dhe në institucion kishte 2 dhoma për ushtrimin e besimit (kishë dhe xhami). Në sektorin e të miturve ndodhej ende dhoma e kinemasë, por ajo jo gjithmonë ishte funksiononte për arsye të defekteve teknike të pajisjeve.

Lidhur me ofrimin e aktiviteteve në sektorin e të miturve u konstatua një përkushtim nga ana e stafit të sektorit të edukimit për të realizuar planet e tyre edukative. Të miturit u shprehën se marrin pjesë rregullisht në aktivitete të ndryshme dhe kurse profesionale për elektrikist, kurse informatike dhe të gjuhës angleze. Ndarja e tyre në dy grupe ndikonte në cilësinë e zhvillimit të këtyre aktiviteteve pasi orët mësimore përsëriteshin për të dy grupet. Në momentin e inspektimit ishte duke u përgatitur cikli tjetër i zhvillimit të këtyre kurseve, ku ishin identifikuar personat të cilët do të merrnin pjesë në to, si dhe ishin shtuar dhe dy kurse të reja, për berber dhe kuzhinier.

Gjithashtu, përveç ajrimit të reduktuar që e kryenin vetëm 30 minuta në ditë të miturit ishin të përfshirë në aktivitete të tjera që mundoheshin t'i ndiqnin rregullisht. Këto aktivitete ishin tema dhe diskutime në grupe, ofrimi i kinemasë,

laborator informatike në sallën e kompjuterëve, lojëra të ndryshme si: ping pong, kalçeto etj.

Një aktivitet tjetër mjaft i rëndësishëm që ofrohet në këtë IEVP ishte zhvillimi i arsimit të detyrueshëm 9-vjeçar. Për këtë aktivitet edukativ kishte klasa ku baza materiale ishte e mirë. Mësimdhënia kryhej nga dy mësues të cilët zhvillonin mësimin e ciklit mësimor 9-vjeçar sipas programit. Orari i mësimit ishte 08:30-11:30 dhe mësimin e frekuentonin 18 të mitur.

Gjatë takimit me stafin e sektorit të kujdesit psiko-social u vu re një komunikim dhe bashkëpunim i mirë. Grupi i inspektimit u informua për aktivitetet dhe programet që zbatoheshin në institucion, si dhe u panë, me zgjedhje, disa dosje psiko-sociale të të miturve, të paraburgosurve dhe dosje të 18-21 vjeçarëve. Në dosjet psiko-edukative nuk mungonin programe individuale të trajtimit për të paraburgosurit si dhe shënimet lidhur me organizimin e aktiviteteve të përbashkëta me ta. Gjithashtu dhe vlerësimet periodike ishin të plotësuar mirë.

Të pyetur për situatën e gjetur në sektorin e të miturve, stafi u përgjigj se ishte në dijeni dhe ndarja e sektorit në dy grupe ishte bërë nga stafi i sigurisë për të shmangur konfliktet e mundshme. Ndërsa përjashtimi kolektiv i të miturve nga ajrimi i zakonshëm 3 orë në ditë ishte marrë gjithashtu si masë e përkohshme për të shmangur konfliktet dhe se ata ishin duke punuar për të organizuar takime grupi dhe aktivitete të përbashkëta në mënyrë që të rrisnin kohezionin në grup dhe të zbusin konfliktet mes të miturve. Organizimi i diskutimeve dhe temave në grupe si dhe ofrimi i kinemasë në grupe ishin dy nga nismat imediate që ky staf do të ndërmerre për t'iu ardhur në ndihmë të miturve.

5. Shërbimet shëndetësore

Organika e stafit të këtij sektori nuk ishte e plotësuar. Ai përbëhej nga 1 mjek me kohë të pjesshme, 4 ndihmës mjekë, 1 stomatolog dhe 1 farmacist.

Gjatë vizitës monitoruese në këtë I.E.V.P. si dhe nga intervistat me të dënuarit kishte ankesa të shumta për sa i përket shërbimit shëndetësor në këtë institucion. Ato ishin kryesisht të lidhura me mjekimet, të cilat shpesh mbuloheshin me ilaçe që silleshin nga familja. Gjithashtu, kishte pretendime për sa i përket përgjigjes në kohë të kërkesave të dënuarve/paraburgosurve për vizita mjekësore, kryesisht në sektorin e të miturve në varësi nga problematikat që manifestonin, por kjo u justifikua nga stafi drejtues i institucionit me faktin se, mjeku i këtij sektori ishte i punësuar në këtë institucion me kohë të pjesshme. Gjithashtu, ankesa kishte edhe në drejtim të shërbimit stomatologjik. Sipas pretendimeve të ngritura nga të dënuarit/ paraburgosurit ky shërbim ishte i mangët. Stomatologu i këtij institucioni realizonte vetëm mjekime të urgjencës, ndërsa mbushjet dentare dhe terapitë më specifike mungonin. Kjo pasi kishte mangësi të theksuara të materialeve dentare.

Për sa i përket rastit të dhunës të sipërpërmendur, mjeku i këtij institucioni pasi konstatoi shenjat e dhunës në trupin e shtetasit L.Z ndoqi të gjithë procedurën e nevojshme për të plotësimin e dokumentacionit përkatës, si formatin e kontrollit mjekësor ashtu dhe regjistrin e evidentimit të rasteve të dhunës, fotokopjet e të cilave u morën në administrim nga grupi i ekspertëve të MKPT-së.

Në këtë I.E.V.P, ekzistonte edhe një godinë e cila shërbente si spitali i këtij Institucioni. Në këtë ndërtesë gjendeshin katër dhoma të cilat ishin të mirë pajisura me orendi, me nga një krevat për dhomë dhe në kushte të mira higjieno-sanitare. Në momentin e vizitës nuk gjendej asnjë i dënuar/paraburgosur në këto dhoma.

Gjithashtu, në këto ambiente gjendeshin edhe dhoma e vizitave të mjekut, dhoma e stomatologut dhe farmacia. Dhoma e mjekut ishte e pajisur me një krevat vizite, tavolinë, karrige dhe një dollap ku mbaheshin të kyçura kartelat mjekësore. Dhoma e stomatologut ishte e rregullt e pajisur me një poltron, unit funksional, por mungonin autoklava dhe materialet bazë dentare. Gjithashtu, farmacia ishte e rregullt, por për sa i përket furnizimit me medikamente, një sasi e vogël e tyre siguroheshin nga DPB, ndërsa pjesa tjetër duhej të sigurohej nëpërmjet skemës së rimbursimit të ilaçeve, cila nuk funksiononte në këtë institucion. Megjithatë, në lidhje me ankesat që kishin të intervistuarit në regjim sa i përket mbulimit të plotë me ilaçe nga institucioni, farmacistja ngriti pretendimin se kjo vjen si pasojë e preferencave të vetë të dënuar/paraburgosurve për të zgjedhur një lloj medikamenti “më të shtrenjtë dhe më të mirë” dhe rrjedhimisht kjo i shtynte të dënuarit/paraburgosurit t’i siguronin nga jashtë institucionit nëpërmjet familjes.

Vlen për t’u theksuar fakti se, nga ana e mjekut të këtij institucioni ishte treguar kujdes i veçantë ndaj të sëmurëve mendor, duke i siguar konsultime të vazhdueshme dhe vlerësime të herëpashershme të diagnozave dhe mjekimeve, të cilat mbuloreshin nga psikiatrit e rrethit Vlorë.

Institucioni nuk kishte një autoambulancë.

Nga këqyrja e dokumentacionit të stafit mjekësor e në veçanti ai i mjekut u konstatua ekzistenca e një regjistri të vizitave mjekësore, regjistri të mjekimeve, regjistri për konsultat e specializuara në Spitalin Rajonal të Vlorës, regjistri për të sëmurët mendor dhe abuzuesit me substanca narkotike/alkoolin, regjistri i personave që refuzojnë terapinë, regjistrat e informacionit 24 orësh të infermierëve, të cilat ishin të gjithë të sekretuar dhe të mbajtur me rregull. Kartelat mjekësore ishin gjithashtu të mbajtura me rregull dhe të mbyllura në dollap me dry.

Një problematikë e gjetur në këtë institucion ishte edhe pajisja e të dënuarve/paraburgosurve me librezë shëndetësore. Vetëm 20 prej tyre ishin të kompletuar me këto librezë. Pjesa tjetër për shkak të mungesës së dokumenteve të identifikimit, apo vonësive në transferimin e tyre nga institucionet ku këta të dënuar/paraburgosur vuanin dënimin më parë, ka sjellë pengesa në kompletimin e tyre me librezë shëndetësore. Për rrjedhojë në këtë

institucion nuk funksiononte skema e rimbursimit të ilaçeve, gjë që sillte edhe vështirësi në sigurimin e medikamenteve me nëpërmjet kësaj skeme.

Për sa më sipër dhe në mbështetje të pikës 3, të nenit, 63 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë ku thuhet se: “Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa kur vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga administrata publike”; të nenit 21, gërma “b” të ligjit nr.8454 dt.04.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”, i ndryshuar, ku thuhet se: “Avokati i Popullit paraqet rekomandime për vënien në vend të së drejtës së shkelur tek organi administrativ, që, sipas tij ka shkaktuar shkelje të të drejtave dhe lirive; si dhe në bazë të Nenit 74/1 pika “b” të Ligjit Nr. 9888 dt. 10.03.2008 “Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin Nr. 8328 dt. 16.04.1998 Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim” ku parashikohet midis të tjerash se: “Avokati i Popullit nëpërmjet Mekanizmit Kombëtar për Parandalimin e Torturës ka këto kompetenca:

b) paraqet rekomandime për organet përkatëse, me qëllim që të përmirësohet trajtimi dhe kushtet e individëve që u është hequr liria dhe të parandalohet tortura dhe trajtimi ose dënimi i egër, çnjerëzor dhe poshtëruar”.

REKOMANDOJMË:

1. Të merren masa të menjëhershme për të kufizuar mbipopullimin në I EVP Vlorë me objektivin që çdo çeli të ofrojë minimalisht 4m² hapësirë jetike për person.
2. Të merren masa të menjëhershme për adresimin e situatës së mbipopullimit, në respekt të, Nenit 24 të Ligjit nr. 8328 datë 16.04.1998 “Për të Drejtat dhe Trajtimin e të Dënuarve me Burgim dhe të Paraburgosurve”, i ndryshuar, ku i sigurohet çdo të dënuari shtrat i veçantë dhe një komplet i përshtatshëm fjetjeje.
3. Të merren masa të menjëhershme nga ana e Drejtuesit e institucionit lidhur me çrrënjosjen e rasteve të keqtrajtimit fizik të të burgosurve nga stafi i sigurisë duke përmirësuar menaxhimin dhe mekanizmat mbikëqyrës të cilët mundësojnë vënien para përgjegjësisë të personave të cilët përdorin praktika të keqtrajtimit fizik të paraburgosurve apo përdorim të tepruar të forcës.
4. Të merren masa të menjëhershme lidhur me ndërprerjen e praktikës së përdorimit të prangave brenda ambienteve të veçimit si një praktikë e papranueshme e cila mund të konsiderohet si një situatë e trajtimit degradues dhe jo njerëzor të të burgosurve.
5. Të merren masa të menjëhershme për ndërprerjen e penalizimeve kolektive ndaj të miturve të cilat reduktonin aktivitetin e ajrimit prej 3 orësh dhe ofrimin i tij vetëm 30 min në ditë.

6. Të merren masa lidhur me ndalimin e praktikës për vendosjen e të miturve në kushte që i ngjajnë izolimit të vetmuar deri në 20 ditë, masë kjo që mund të komprometojë integritetin e tyre fizik dhe/ose mendor.
7. Të konsiderohen masat disiplinore në kushte veçimi ndaj të miturve si raste të rralla dhe të përdoren për periudha sa më të shkurtra të mundura (preferencialisht, për një periudhë e cila nuk i kalon 3 ditët).
8. Të merren masa lidhur me përdorimin e masave edukative për të miturit të vlefshme për funksionin e tyre pedagogjik të cilët mundësisht të zëvendësojnë masat disiplinore të parashikuara për të rriturit.
9. Të merren masa të menjëhershme që të gjitha procedurat disiplinore që zbatohen për të mitur të shoqërohen nga procedura zyrtare dhe të regjistrohen në regjistrat përkatës dhe hollësitë e plota të këtyre sanksioneve të regjistrohen në një regjistër të mbajtur posaçërisht në institucion.
10. Të merren masa të menjëhershme lidhur me organizimin e aktiviteteve në grup mes të miturve në mënyrë që të rritet kohezioni në grup, dialogu mes tyre me qëllim pajtimin dhe krijimin e situatave sociale përbashkuese dhe shmangien e konflikteve dhe incidenteve në ambientet e ajrimit dhe ambientet e përbashkëta.
11. Të merren masa për përdorimin dhe mbajtjen hapur të dhomës së aktiviteteve ku ndodhet TV për të miturit që nuk kanë TV në dhoma, jo vetëm gjatë orarit të paradites por edhe për aktivitete gjatë pasdites.
12. Të merren masa të menjëhershme për përmirësimin e kushteve të jetesës të dhomave të të miturve, riparimin e tualeteve dhe përmirësimin e higjienës në dhoma.
13. Të merren masa të menjëhershme për pajisjen e të miturve dhe paraburgosurve të rritur me paketa bazë të higjienës personale dhe me detergjente.
14. Të merren masa të menjëhershme për pastrimin e dhomave të veçimit pajisjen e tyre me tavolina dhe stola në mënyrë që të mundësohet ushqimi dhe kushtet bazë të jetesës në mënyrë njerëzore.
15. Të merren masa të menjëhershme për mbulimin me kamera të sigurisë të ambienteve të korridorit të hyrjes së godinës "A".
16. Të merren masa të menjëhershme për plotësimin e organikës së sektorit të shëndetësisë, minimalisht me një mjek me kohë të plotë.
17. Të merren masa nga ana e mjekut të këtij institucioni për marrjen e kontakteve më të shpeshta me të dënuarit/paraburgosurit veçanërisht në sektorin e të miturve si grup vulnerabël që vuajnë dënimin në këtë I.E.V.P., si dhe për shkak të problematikave të ndryshme që ata

manifestojnë asht dhe për përgjigjen në kohë të kërkesave të tyre për vizita mjekësore.

18. Të merren masa për furnizimin e kabinetit të stomatologut me autoklavë dhe materiale dentare, si dhe ofrimin e një shërbimi stomatologjik adekuat dhe në kohë me ndërhyrjet përkatëse.
19. Të merren masa për pajisjen e këtij institucioni me një autoambulancë.
20. Të merren masa të menjëhershme për pajisjen e të gjithë të dënuarve/paraburgosurve të këtij institucioni me libreza shëndetësore.
21. Të merren masa të menjëhershme për vënien në funksion të skemës së rimbursimit të ilaçeve dhe sigurimin kështu të furnizimit të rregullt me to në bazë.

Për qëndrimin dhe masat që do të merrni në zbatim të këtij rekomandimi, të vihemi në dijeni brenda afatit 30 ditor sipas nenit 22 të Ligjit Nr. 8454 dt.04.02.1999 "Për Avokatin e Popullit".

Duke besuar në mirëkuptimin dhe bashkëpunimin tuaj.

AVOKATI I POPULLIT

Igli TOTOZANI